VK 12-01-10 katern 1 pagina 08

Geen oogkleppen en altijd nieuwsgierig

Niet alle oud-leerlingen van een vrije school worden kunstenaar, docent handenarbeid of filosoof. Er komen ook piloten, geneeskundigen en adviseurs van de antroposofische school.

Door **Liza Titawano**

'Ik heb een uitdagende baan, maar ik zou meer tijd willen hebben voor mijn passie voor tekenen en schilderen. Een droom blijft een eigen atelier.' Nucleair geneeskundige Simone Jap-A-Joe (35) heeft niet te klagen over haar carrière. Na het vlot afronden van haar studie geneeskunde, werkte ze kort als arts-assistent hartchirurgie. Vervolgens ging zij nucleaire geneeskunde studeren. Inmiddels werkt Jap-A-Joe drie jaar als specialist in het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis in Amsterdam en met veel plezier. Toch zou ze meer kunstzinnig bezig willen zijn.

'Ik weet dat ik erg creatief ben', zegt Jap-A-Joe. 'Daar kwam ik achter op de vrije school.' Ze leerde daar naast reguliere zaken als wiskunde en taal, ook creatieve vakken zoals tekenen, schilderen en muziek. Hierdoor ontdekte Jap-A-Joe haar interesse voor kunst. Hoewel de arts vindt dat ze wat betreft prestaties niet genoeg werd uitgedaagd op school, voelt ze zich toch bevoorrecht dit speciale onderwijs gevolgd te mogen hebben. 'Als mens maar ook als professional is dit erg waardevol voor mij geweest.'

De vrije school komt geregeld negatief in het nieuws. Leerlingen krijgen slecht les in rekenen en taal, leraren zijn onbevoegd of ouders 'terroriseren' de school. Het antroposofisch onderwijs is 'zweverig' en kinderen zouden slecht worden voorbereid op het beroepsleven. Maar wat vinden oud-leerlingen? Heb je enkel als toekomstig kunstenaar iets aan deze school of doe je er ook kennis op die bij een ander soort loopbaan goed van pas komt?

'Ik vind het negatieve beeld ronduit overdreven', zegt Reinout Boender (30), oud-leerling van de vrije school in Bergen en nu piloot bij Lufthansa. De school had, volgens Boender, wel 'typische' gewoontes, maar zo erg waren die niet. 'Dan stond je in de kelder ijzer te smeden en dan dacht ik wel eens: 'Potverdikke, ik wil wel volgend jaar mijn vwo halen!'

Boender haalde zijn vwo en ging naar de voormalige KLM Luchtvaartschool (KLS). Hoewel hij voor het eindexamen even flink moest worden bijgespijkerd, vindt Boender het stigma van de vrije school onterecht. 'Ik had een achterstand op wiskundig gebied en daar moest voor het examen nog even flink aan worden getrokken. Toch had ik gewoon reguliere schoolboeken en haalde alles. Zo gek is die school dus niet. Ik werd wel op mijn 21ste al piloot.'

> Vrije scholen werken op basisniveau hard aan verbeteringen

Dat Boender voor de exacte vakken hulp nodig had, mag geen verrassing heten. Uit onderzoek van Hilde Steenbergen, onderwijsdeskundige aan de Rijksuniversiteit Groningen, blijkt dat door de uitgebreide aandacht voor creativiteit, er op de cognitieve vakken minder goed wordt gescoord.

Dit probleem zou op de basisschool beginnen met als gevolg dat vrije scholieren in de derde klas van de middelbare school, als de basisvorming ten einde is, achterlopen op reken- en taalgebied.

Steenbergen bekeek de eerste drie middelbare schooljaren van een groep leerlingen, die in 2000 van de vrije school naar het voortgezet onderwijs ging. Deze leerlingen hoefden op dat moment nog niet te voldoen aan de algemene doelstellingen van de basisvorming – sinds 2001-'02 moeten ze dat wel. Vrije scholen zijn sindsdien hard bezig met het verbeteren van het basisonderwijs, zegt Steenbergen. 'Ik denk dat als ik hetzelfde onderzoek nu uitvoer, de resultaten al anders zullen zijn.'

Ondanks hun tegenvallende resultaten op cognitief gebied, ziet Steenbergen de vrije scholieren toch als een bevoordeelde groep. 'Ze zijn autonoom en hebben veel plezier in het leren en het blijven leren. Bovendien zijn ze breder geschoold en kunnen ze gemakkelijk verbanden leggen.' Waar kinderen in het regulier onderwijs op de middelbare school snel hun motivatie verliezen, blijft de vrije schoolleerling volgens Steenbergen leergierig en geïnteresseerd.

Jap-A-Joe studeerde zonder problemen geneeskunde. Toch had ze wat ondersteuning nodig. Op de basisschool kreeg ze onvoldoende les in lezen en schrijven. 'We leerden bijvoorbeeld de letters door ze te vormen met een beweging. Of we zeiden het alfabet van voor naar achter en andersom.'

Ook op het gebied van feitelijke kennis vindt Jap-A-Joe het onderwijs tekort schieten. 'Bij geschiedenis kreeg je geen keiharde feiten over de Tweede Wereldoorlog. Je leerde meer het geheel in een perspectief te plaatsen. Misschien hebben we de feiten wel gehad, ik kan het me alleen niet meer zo goed herinneren. Maar met de komst van internet zijn die feiten gelukkig makkelijk op te zoeken.'

Of ze de school over zou doen antwoordt Jap-A-Joe volmondig ja. Met veel plezier denkt ze terug aan haar deze periode. 'Aangezien ik tevreden ben met de persoon die ik ben geworden, zou ik niets aan mijn verleden willen veranderen.'

Tjalling Halbertsma (40), oud-leerling van de vrije school in Driebergen-Zeist, vraagt zich af of de school echt zo slecht scoort op rekenen en taal. 'Ik had er geen problemen mee en mijn klasgenoten volgens mij ook niet.' Halbertsma was jaren adviseur van Nambaryn Enkhbayar, de voormalig premier en president van Mongolië. Nu vertegenwoordigt hij de Nederlandse ambassade in Mongolië, met name op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

'Ik heb rechten gestudeerd, maar door het te combineren met culturele antropologie, heb ik de studie een heel andere dimensie gegeven', zegt Halbertsma. Het denken vanuit een breed perspectief vindt Halbertsma iets typisch 'vrije schools'. 'Ik heb geleerd dat de wereld complexer is dan het economische en intellectuele alleen. Met mijn huidige functie in een land dat heel anders is dan Nederland, is dit absoluut een pre.'

'Geen oogkleppen op en nieuwsgierig naar het onbekende', is hoe piloot Boender het karakteriseert. Zonder angst trok hij de wijde wereld in en ging voor zijn werk in Duitsland wonen.

'Ik ben duidelijk door de vrije school gevormd.' Volgens Boender moet dat ook wel als je op je zestiende tijdens een schoolreis een weeshuis in Istrië gaat bouwen. 'Of verplicht stage lopen in een instituut voor geestelijk gehandicapten. Daar leerde ik dat fulltime werken en om zeven uur uit je bed, ook best leuk kan zijn.'

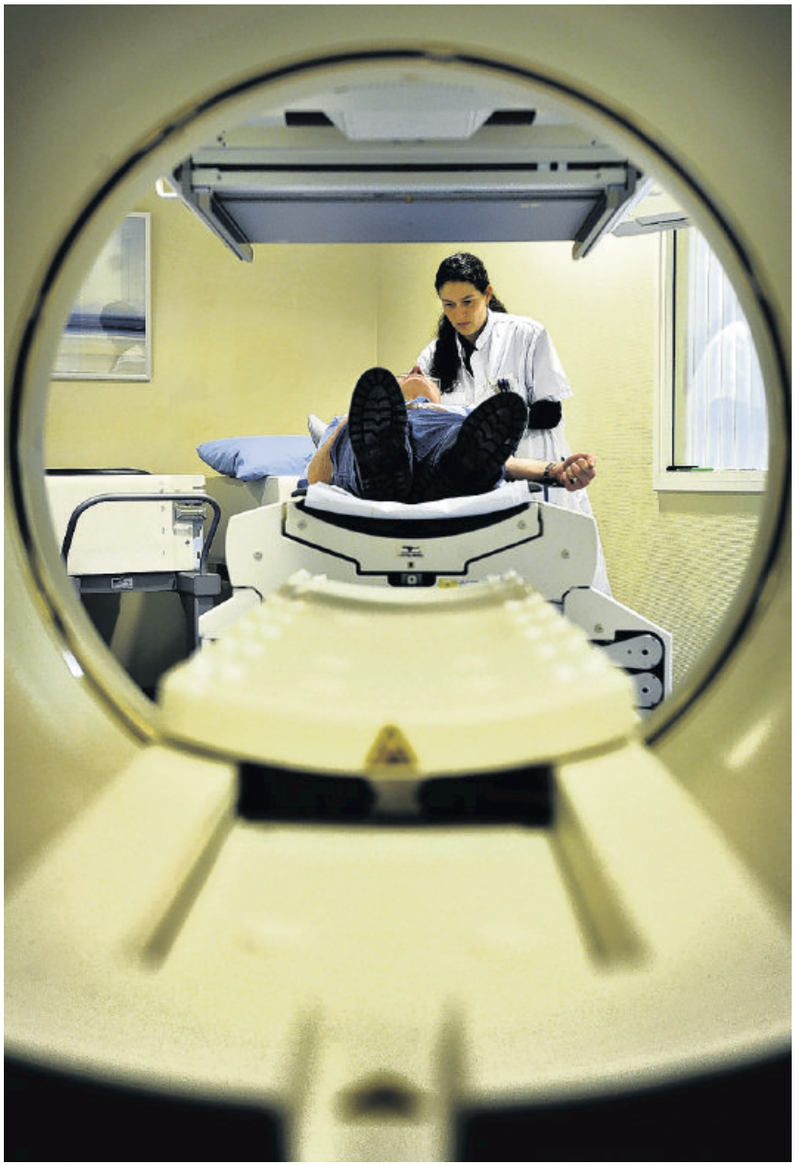

Radiologe Simone Jap-A-Joe aan het werk in het OLVG. Foto Kick Smeets

Mensbeeld

Het onderwijs op de Vrije School is gebaseerd op de antroposofie. Deze filosofie, ontwikkeld door de Oostenrijkse filosoof Rudolf Steiner, gaat ervan uit dat een kind zich niet alleen cognitief, maar ook creatief en op het gebied van het gevoelsleven moet ontwikkelen. Dit om later zo volledig mogelijk te kunnen functioneren in de maatschappij. Het onderwijs biedt daarom naast het standaard vakkenpakket een verscheidenheid aan kunstzinnige en meer reflecterende vakken als filosofie en godsdienst. Het onderwijs is niet resultaatgericht, maar wordt vanuit het mensbeeld aangeboden, zegt Leo Stronks, voorzitter van de Vereniging van Vrije Scholen. Een wakker kind wordt anders benaderd dan een dromer. Door creatief en cognitief onderwijs te combineren, leren de scholieren volgens Stronks beter afwegingen maken. 'Dit vormt het kind tot een evenwichtig persoon', zegt Stronks.